

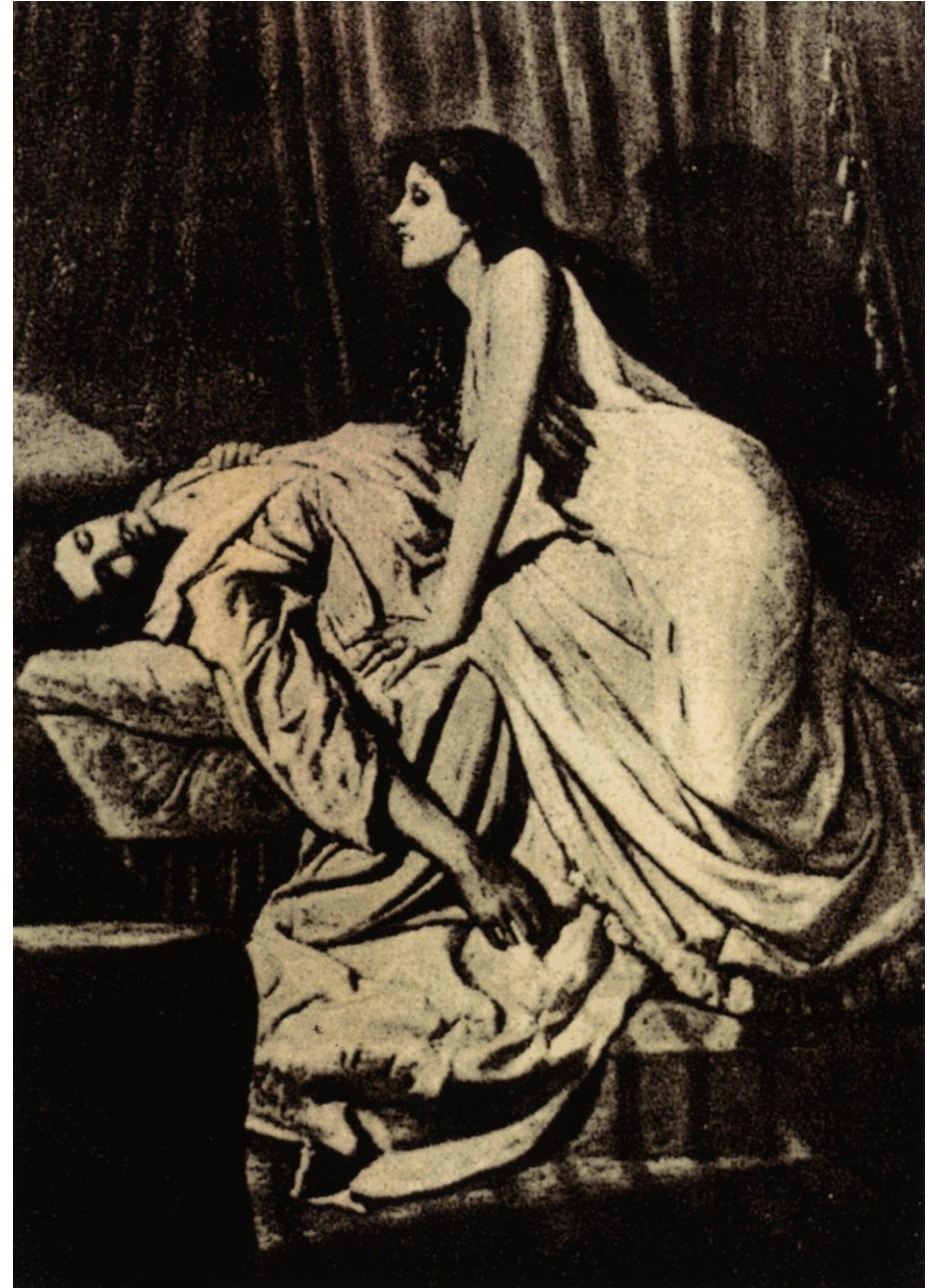
FF:HIA27
8 Barokní
kultura ve
střední
Evropě

Imaginace

Co ovlivnilo imaginaci raně novověkéh o člověka?

- kázání v kostele
- komunikace v rodinném a sousedském kruhu
- četba
- studium
- cestování
- vizuální podněty

**Philip Burne-
Jones
(1861–1926):
The Vampire
(1897)**

**Louis Pierre
Rene de Moraine
(1816-?):
Le Vampire
(1864)**

Magia posthuma

- na severní Moravě a ve Slezsku přetrvávala v 17. a 18. století víra, že se někteří mrtví lidé po smrti vrací a škodí v okolí
- posmrtní čarodějové měli trýznit lidi i zvířata, naléhat na ně ve spánku v rozličných podobách a způsobovat v jejich domácnostech nejrůznější problémy
- zástupci obce se obraceli s prosbou o pomoc na olomouckou biskupskou konsistoř, která sestavila vyšetřovací komisi
- ta vyslechla svědky nepokojů a zúčastnila se ohledání podezřelého těla
- pokud vyhodnotila, že se jedná o případ posmrtné magie, bylo tělo nebožtíka spáleno

Případ Marianny Saligerin

- případ se odehrál v letech 1754-1755 ve Svobodných Heřmanicích
- lidová léčitelka Marianna Saligerin obviněna po smrti z posmrtné magie
- spolu se Saligerin obviněno dalších 28 mrtvých, jejichž těla vykazovala absenci rozkladu a „neobvyklá znamení“
- celkem 19 těl bylo shledáno vinnými a spáleno
- do celé kauzy se vložil vídeňský dvůr, který ukončil pronásledování zemřelých dekretem z 1. března 1755

Literatura

- DÜLMEN, Richard van: *Bezectní lidé. O katech, děvkách a mlynářích. Nepočestnost a sociální izolace v raném novověku*. Praha 2003.
- DELUMEAU, Jean: *Strach na Západě ve 14. – 18. století. Díl I. Obležená obec*. Praha 1999.
- MALÝ, Tomáš: *Obrazy a rituál. Římské korunovace divotvorných Madon a koncept barokní kultury*. Praha 2019.
- ELBEL, Martin – JAKUBEC, Ondřej (edd.): *Olomoucké baroko. Proměny ambicí jednoho města. Díl I. Úvodní svazek*. Olomouc 2010.

FF:HIA278

Barokní

kultura ve

střední

Evropě

Lidová kultura

Lidová kultura

- střet mezi „elitní“ a „lidovou“ kulturou
- snaha o „disciplinaci“ lidové kultury
- první fáze „reformy lidové kultury“ probíhala v rozmezí let 1500-1650 především ze strany osobností duchovního života ve snaze změnit postoje a hodnoty obyvatelstva
- druhá fáze, zaujímavější období let 1650-1800, byla determinována vzrůstající rolí laiků a stoupajícího významu světských argumentů, pověra začala být chápána jako neopodstatněná obava

Lidová zbožnost

- základní předpoklad: od církevní víry a náboženských forem kultu je třeba odlišit lidovou zbožnost, která není shodná s tím, co považuje organizovaná církev a její teologové za pravé křesťanské učení a praxi
- vliv materiálního světa - neustálá interakce s okolím
- zemědělský rok, denní doba
- nedostatečná katecheze
- magické úkony
- talismany a amulety
- Jindřich Ondřej Hoffman: *Zrcadlo Náboženstwj (1642)*
- Petr Ondřej Mattioli: *Herbář, neboli Bylinář (1544)*

Léčitelství í nebo magie?

- přestože lidová magie není identická s lidovou vírou ani s čarodějnictvím, pomyslné hranice zde nejsou pevné
- magická přesvědčení prostupovala všemi oblastmi každodenního života, včetně praktikování křesťanské víry a lidové medicíny
- lidoví léčitelé, často jediný zdroj lékařské pomoci na venkově, se tak výkonem svého řemesla pohybovali na velmi tenkém ledě Provozovatelé „léčebné“ magie pocházeli velmi často z řad ženské části populace. Souvislost je možné hledat s jejich asistencí u čistě ženských záležitostí, mezi něž patřila pomoc při početí nebo u porodu
- většina rituálů byla prostoupena silnou pověřčivostí a strachem z ďábelských sil

Čarodějnic e trpěná i trpící

- přesvědčení o schopnosti dotyčných osob uzdravit se prolínalo s obavami, že je v jejich moci současně uškodit
- stereotyp čarodějky, staré ženy, nadané nadpřirozenými schopnostmi v protikladu s paralelně se šířícím démonologickou charakteristikou čarodějnice-heretika, spojené s ďáblem, jež byla učeneckou představou, s níž se venkovský lid ztotožňoval jen pozvolna
- příležitosti k vyprávění představovaly zejména dlouhé zimní večery, návštěvy, přástky či draní peří
- Daniela Tinková uvažovala o lidové kultuře jako o „reakci na fyzickou a mentální nejistotu“, kterou podněcoval svět venku plný strachu a nebezpečí
- Josef Válka v souvislosti s raně novověkými čarodějnickými procesy rovněž upozornil na důležitý aspekt, který sehrál během perzekucí významnou roli, prastarou potřebu moci „mít nepřítele“

Literatur a

- Michail Michajlovič Bachtin, *François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*. Praha 1975 a 2007.
- R. Scribner – T. Johnson (ed.), *Popular Religion in Germany and Central Europe, 1400–1800*. Basingstoke 1996.
- Marc R. Forster, *Catholic revival in the age of the baroque: religious identity in southwest Germany, 1550–1750*. Cambridge 2001.
- Peter Burke, *Lidová kultura v raně novověké Evropě*. Praha 2005.
- Peter Burke, *Variety kulturních dějin*. Brno 2006.
- Richard van Dülmen, *Kultur und Alltag in der Frühen Neuzeit*. Bd. 3. Religion, Magie, Aufklärung 16.–18. Jahrhundert. München 1994.